

مقایسه رابطه نفس و بدن

از دیدگاه رفتارگرایی فلسفی و ملاصدرا

مرتضی رضایی^(۱)

نعیمه نجمی نژاد^(۲)

چکیده

رابطه نفس و بدن را از نوع ترکیب اتحادی میدانند. در نگاه او، نفس در عین اینکه جوهری واحد است، بدلیل اشتغال بر مراتب گوناگون، هم از مرتبه مادیت و جسمانیت و هم از مراتب مجرد - اعم از مجرد مثالی و عقلی - برخوردار است. بعبارت دیگر، یک حقیقت واحد متصل است که در مراتب پایین، بدن و در مراتب بالا، نفس است.

کلیدواژگان: نفس، ذهن، بدن، رفتارگرایی، رابطه نفس و بدن، تجرد نفس، ترکیب اتحادی، حرکت جوهری اشتدادی، ملاصدرا.

مقدمه

«رابطه نفس و بدن» در طول تاریخ تفکر بشر همواره یکی از معضلات فکری - فلسفی بوده و اندیشمندان زیادی درباره آن نظریه پردازی نموده‌اند. این مسئله که در فلسفه غرب، از آن به The Mind - Body Problem یاد میشود، در شاخه فلسفه ذهن - که به بررسی ذهن و حالات

بحث از رابطه نفس و بدن همواره از مسائل چالش برانگیز بوده است. مهمترین مشکل در این بحث، چگونگی رابطه نفس «بمثابه وجودی مجرد» با بدن «بمثابه وجودی مادی» است. بسیاری از اندیشمندان برای پاسخ به این مسئله، نظریاتی ارائه کرده‌اند. در پژوهش حاضر، با روش توصیفی - تحلیلی، به بررسی و مقایسه دیدگاه رفتارگرایی - که یکی از نظریات مهم در فلسفه ذهن است - با دیدگاه ملاصدرا بعنوان برجسته‌ترین فیلسوف اسلامی، پرداخته شده است. نتیجه اینست که هم رفتارگرایان و هم ملاصدرا در شمار یگانه‌انگاران نفس (ذهن) و بدن جای دارند، با این تفاوت که از نظر رفتارگرایان، نفس و حالات نفسانی چیزی جز رفتار بیرونی انسان نیست؛ در واقع، در این رویکرد تجرد نفس و حالات غیرمادی آن انکار میشود. اما ملاصدرا با استفاده از مبانی خاص خود، از جمله حرکت جوهری اشتدادی و جسمانیة الحدوث بودن نفس،

(۱). استادیار گروه فلسفه مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، قم، ایران؛ mmrezaee4@gmail.com

(۲). دانش پژوه سطح ۴ رشته حکمت متعالیه، جامعه الزهرا (س)، قم، ایران (نویسنده مسئول)؛ 6669.nnn@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳/۲/۱۴۰۰ تاریخ تأیید: ۱۴۰۰/۶/۶ نوع مقاله: پژوهشی

DOR: 20.1001.1.15600874.1400.27.2.6.4